

קונטרס
גן
שושנים

חידושים וביאורים
על מסכת סוטה

מאת הרב
מונחם גנק

מונכ"ל הכשרות OU

תלמיד להרה"ג

ר' יוסף דב הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל

מתוך ספרו 'גן שושנים' ח"ג

יו"ל לתועלת לומדי דף היומי

שהחלו בלימוד

מסכת סוטה

עריכה

054-8414643

עימוד, עיצוב ושערים

ארט מסורה

הוצאת ספרים

052-715-4886

מתוך ההסכמות שניתנו לספרו גן שושנים ח"א

מו"ר הרב הגאון ר' יוסף דב הלוי סולוביצ'יק זצוק"ל

תלמידי הנכבד, הרב הגאון איש האשכולות מהר"מ גענאק שליט"א למד אצלי שנים רבות בהתמדה רבה ובהתמסרות יוצאת מן הכלל. יש לו ידיעות בהרבה עניני הש"ס, בראשונים ובאחרונים, צולל למעמקי ההלכה ומעלה פנינים ומרגליות. לפיכך הנני מעיד עליו, כי ראוי הוא לעטרת סמיכת חכמים להורות ולשבת על מדין כי לא בכל יומא מתרחש תלמיד חכם כמוהו.

מדברי הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל:

הדברים אמורים ביושר המחשבה מקיף ומעמיק בדברים שאין יד הכל ממשמשת בהם, וכו'.

מדברי הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל:

... אשר צולל במים אדירים ומעלה פנינים וכבר אתמחי גברא ויצאו מוניטין שלו בעולם התורה בחיבוריו הקודמים, ונתפרסמו כי עמו עוז ותושיה ואסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ואיישר חיליה לאורייתא, וכו'.

מתוך דברי הגאון הרב משה ש. שפירא זצוק"ל ראש ישיבת באר יעקב:

למעלת כבוד ידידנו רב מכובדנו, איש המעלה,

הגאון מוה"ר מנחם דוב שליט"א גנק

ראיתי ציצים ופרחים העולה בגן שושנים חיבורו של מע"כ שליט"א ומה טובים ונעימים הדברים הנאמרים בטוב טעם ודעת נטעי נאמנים מדרך תורתו של רבו הגאון המופלא ז"ל, כולם אהובים וברורים ויהנו בהם וודאי באהלי שם. יהי ד' איתו ויפוצו מעיני תורתו בדברים השמחים. ירדתי וראיתי בגנו וכו' ... וברכתי כפולה שיוסיף להעניק מתבואות חכמת תורתו כי טובה,

בידידות נאמנה מ.ש. שפירא

באר יעקב

אכן היא זכות גדולה שלכשרות OU החובקת עולם עם שלל הפעילויות הרבות, הרבצת תורה והפצתה, ולקרב רבים לאבינו שבשמים, עומד בראשה תלמיד חכם משכמו ומעלה היורד לפרטי ההלכה וכל זאת מתוך ענווה גדולה.

בברכה, העורך

משוב יתקבל בברכה בכתובת מייל: Kashrut@ouisrael.org

הערות על מסכת סוטה

לקטן ולבהמה שאין אוסרים אותה עליו ע"כ. והנה הרמב"ם הצריך קרא למעט קטן אפי' פחות מבן ט' אף דאין ביאתו ביאה, והנראה מזה דאף שלא הוי ביאה היה שייך שתאסר על ידו. וכן מצינו להדיא ברמב"ם בפ"א הל' א' דשחוף אוסר אף שאין ביאתו ביאה. ומבואר דבקינוי וסתירה אסור לא רק מטעם חשש ביאה אלא דהסתירה בעצמה אוסרת ע"י הקינוי, וכן נראה מהגמ' שהצריכה גזה"כ דשיעור סתירה כדי טומאה. ועיין בזה בבית הלוי (ח"ב סי' מ). וכן הוא שיטת הרמב"ם והמאירי דבשומרת יבם דאינה נאסרת על יבמה אם זינתה מ"מ בקינוי וסתירה נאסרת. ולכן הצריך הרמב"ם קרא למעט אפילו קטן הפחות מבן ט'. ועיין ברמב"ם בהל' ג' דנאסרת בקינוי לשתים, וחידוש הרמב"ם הוא דהו"א דתלוי באיסור יחוד, ועיין במשנה למלך דלמ"ד בירושלמי דאינו מקנא לאביה ה"ה בשנים אינה נאסרת דאין כאן יחוד ותלוי באיסור יחוד, אבל מ"מ להרמב"ם נראה דהסתירה היא האוסרת ע"י הקינוי.

והנה ממה שממעט הרמב"ם קטן פחות מבן ט' מקרא דאיש

א. בגמ' סוטה ו ע"א אמר רב עמרם הא מילתא אמר לן רב ששת ואנהר לן עיינין ממתניתין סוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה מ"ט דאמר קרא ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה דליכא דידע בה לאפוקי הא דהא איכא דידע בה. והנה יש להסתפק ביש עדים דאין המים בודקין אותה, אי הוי דין בפ"ע דבמקום עדים אין המים בודקין מקרא דעד אין בה, או דהוי מטעם דהשקאת סוטה באה לברר אי זינתה ובמקום עדים דהוי בירור בכה"ת כולה אין דין השקאה. ואולי נ"מ בזה במקום שידעו עדים אבל לעולם לא באו לב"ד ומתו אי המים בודקין, דאי הוי מדין בירור אז ודאי בעינן שיכולים לבא לב"ד להעיד, אבל אי הוי דין בפ"ע אפשר דתלוי בידיעת העדים בלבד. ומ"מ מסתבר דבעינן דיכולים לבא לב"ד דאל"כ לא הוי שם עד, ועיין בזה בדבר שאול.

ב. ברמב"ם פ"א מהל' סוטה ה"ו אמר לה לא תסתרי עם איש פלוני והיה קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד או שאמר לה אל תסתרי עם בהמה זו אין זה קינוי שנאמר ושכב איש אותה פרט

דלמה לא נמנה השקאת סוטה במשנה ריש סנהדרין עם שאר דברים הצריכים ב"ד הגדול, וי"ל בפשיטות דאין זה דין דבעינן מעשה דב"ד הגדול, אלא דהאיום הוא יותר גדול אם נעשה ע"פ ב"ד הגדול, אבל אין זה חלות מעשה ב"ד הגדול. ואפשר דזהו כוונת התוס' דהגמר לא בעי ב"ד הגדול, ועיין בתוס' שאנץ שתי' דתנא ושייר.

והנה במה שהקשו התוס' דאיך השקו סוטות כיון שגלתה סנהדרין היה נראה לומר דאפי' אי בטלה ב"ד הגדול לענין נפשות מ"מ שם ב"ד הגדול לא בטלה ורק בטלה לענין נפשות. ומו"ר הגרי"ד זצ"ל אמר שבזה נחלקו הרמב"ם והרמב"ן בענין קדה"ח, דלהרמב"ם שסובר דבעינן ב"ד הגדול בעד קדה"ח וקידשו החדש אפי' אחר החורבן מבואר דיש שם ב"ד הגדול אפי' שלא במקום המקדש ורק לענין נפשות לא הוא ב"ד, אבל הרמב"ן שהקשה על הרמב"ם הרי סבר דלא הוא שם ב"ד הגדול כלל. והנה להרמב"ם יש לתרץ דאף דלענין נפשות לא הוא ב"ד מ"מ הוא שם ב"ד ולכן איכא ב"ד הגדול בעד האיום. ומזה שתוס' לא תירצו כן מבואר דסברי דאחר שגלתה ב"ד ממקומה פקע שם ב"ד הגדול. אבל י"ל דאף התוס' סברי דיש דין ב"ד הגדול אף חוץ ללשכת הגזית אלא דכיון דב"ד הגדול אינו חלות דין בהשקאה אלא באיום, תלוי בב"ד של נפשות. וכן נראה

מבואר דשיעור ט' ויום אחד לענין ביאת קטן הוא שיעור בגדלות ולא רק מציאות דאין ביאתו ביאה אלא דט' ויום אחד הוא שיעור בגדלות וחשיב איש וגדול לענין ביאה. ונפק"מ בזה לענין ביאת עכו"ם דאי הוא שיעור בגדלות יתכן דשאני דין גדלות דעכו"ם דנעשה גדול כשיש לו דעת, אבל אי הוא דין בפ"ע דבפחות מט' לא הוא מעשה ביאה שוה בעכו"ם. ועיין במנ"ח (מצוה לה אות יג) שכתב דליכא שיעור בן ט' בעכו"ם, וכן נראה דלהרמב"ם אין שיעור דבן ט' ויום אחד לענין ביאת עכו"ם [ועיין ברמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"ו ובכס"מ ורדב"ז שם ובמנ"ח מצוה קצ אות ה].

ג. ברמב"ם פ"ד מהל' סוטה י"ח מצות חכמים על בני ישראל לקנאות לנשיהן. ועיין בכס"מ שכבר הקשה דהרי קרא הוא והוי דאורייתא. ונראה דהרמב"ם ס"ל דמה"ת רשות לקנאות ורק מדרבנן מצוה וכן הוא להדיא במאירי דאפילו למ"ד רשות מדרבנן הוא מצוה, אבל צ"ע דהרמב"ם הביא הפסוק וקנא את אשתו וזהו רק למ"ד מצוה.

ד. דף ז ע"ב, עיין בתוס' ד"ה מה להלן בבית דין של שבעים ואחד שהקשו דאיך השקו סוטות אחרי שגלתה סנהדרין ממקומה. ותירצו דבעינן ב"ד הגדול רק בעד האיום וזה אינו מעכב. ולפי"ז הרי מתורץ מה שהקשו תוס'

ולכן חשיב לפני ה' דבהלכות מקום הוי עזרה. אבל לר"ת סגי אי מכוון כנגד קדש הקדשים, דלר"ת לא הוי חלק ממקום העזרה ונפק"מ לענין ישיבה בעזרה, ועיין בתוס' יומא ו' ע"א דאיסור ישיבה בעזרה תלוי בקדושת עזרה אבל בתוס' רי"ד שם כתב דאינו תלוי בקדושת העזרה אלא במקום העזרה עיי"ש.

ו. שאלני חכ"א על שיטת התוס' דמשקים את הסוטה אפי' בלא איום בב"ד הגדול, דהא תוס' (גיטין דף כח ע"ב) סברי דבמקום שאין יכולים לסמוך אין מביאים קרבן כלל, ולמה כאן משקים את הסוטה כיון שלא קיימו מצות איום. וי"ל דסמיכה הוי קיום בקרבן ואינו מצוה בפ"ע, ולכן אם א"א לסמוך אין מביאין קרבן שחסר בקיום ההקרבה. ולפיכך בעינן נמי תיכף לסמיכה שחיטה דאין הסמיכה קיום בפ"ע. וכן מבואר בגמ' זבחים (ו' ע"א) דסמיכה הוי עשה דלאחר שחיטה, אף דמעשה הסמיכה הוי קודם השחיטה מ"מ הקיום דסמיכה הוי לאחר שחיטה דהיא קיום בשחיטה ובהקרבה. וכן יש להוכיח דסמיכה הוי קיום בקרבן שהרי בגמ' מנחות (צג ע"ב) למדו דאין שליחות בסמיכה מגזה"כ, ואי היה מצות סמיכה מצוה בפ"ע הרי לא צריך גזה"כ דלא שייך שליחות כלל דהוי מצוה שבגופו, אבל אי הוי דין בהקרבה היה חלה שליחות אי לאו גזה"כ. ונראה

מהרמב"ם שכתב בפ"ג מהל' סוטה ה"ו שאין משקין את הסוטה אלא בב"ד הגדול של ע' זקנים במקדש, הרי להדיא דבעינן ב"ד שבמקדש. ונראה דהרמב"ם לשיטתו שהרי יש שם ב"ד אף חוץ למקדש, אלא דהשקאת סוטה תלוי בב"ד של נפשות וכמו שכתבנו. אבל מהרמב"ם מבואר דלא כתוס' דהרמב"ם כתב דאין משקין את הסוטה הרי דמעכב ב"ד הגדול, וכן הוא ברמב"ם פ"ד מסנהדרין ה"א וז"ל ולא משקין את הסוטה אלא בב"ד הגדול. ונראה דנחלקו הרמב"ם והתוס' בדין דבעינן ב"ד הגדול בסוטה, דתוס' סברי דהוי בעד האיום, וב"ד הגדול אינו דין במעשה ההשקאה, אלא דקיום האיום הוי רק ע"פ ב"ד הגדול, אבל מהרמב"ם נראה דהכשר ההשקאה אינו אלא ע"פ ב"ד הגדול וצריך להשקותה ע"פ הוראתם ולא רק דבעינן לב"ד הגדול בעד האיום. ולכן הביא הרמב"ם דין ב"ד הגדול גם בהל' סנהדרין דהוי מעצם דין ההשקאה והוי מעשה ב"ד.

ה. בדין העמדת סוטה בשער נקנור עיין בתוס' יבמות (ג ע"ב ד"ה זה) ועיי"ש במח' ריב"ן ור"ת, דלר"ת לאו דוקא שער נקנור אלא כל שקרוב לקדש וריב"ן כתב דבעינן דוקא חלל השער. ונראה לפרש דשער נקנור אף שאין לו קדושת עזרה מ"מ מדיני מקום הוי חד מקום עם העזרה, וכן כתב הגרי"ז בספרו (הל' מחוסרי כפרה),

ז. בגמ' ח ע"ב דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו, והא בטלו, אלא דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו, וכו'. בביאור הדבר נראה דד' מיתות אינו רק דין בב"ד אלא דהמעשה עבירה מחייב העונש הפרטי, ואינו רק דין על הב"ד לקיים אופן המיתה. ואפשר דתלוי במח' התנאים אי בעינן התראה לאיזו מיתה (סנהדרין פ ע"ב) דת"ק סבר דבעינן רק שיודיעוהו שהוא חייב מיתת ב"ד, ורבי יהודה אומר עד שיודיעוהו באיזה מיתה הוא נהרג. ויתכן דפליגי בזה דלת"ק א"צ להודיעו באיזו מיתה דאין זה דין בב"ד רק במעשה העבירה, ולר"י צריך להודיעו באיזו מיתה דזהו נמי דין בב"ד.

ח. בתוס' דף י' ע"ב ד"ה נוח לו לאדם כתבו דמלבין פני חבירו חייב ליהרג ולא לעבור והקשה למה לא נמנה ופשטות היה נראה לומר דנכלל תחת רציחה דהוי אביזריהו דשפיכות דמים, וכ"כ רבינו יונה בשע"ת (שער ג אות קלט) וז"ל והנה אבק הרציחה – הלבנת פנים, כי פניו יחווירו ונס מראה האודם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נח ע"ב). והשנית, כי צער ההלבנה מר ממות, על כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש

דבקרבן אשה אינו רק פטור לגבה שאינה סומכת אלא הפקעה בחפצא דהקרבן. ומתורץ מה שהקשו תוס' (קידושין לו ע"א ד"ה הקבלות) למה לן קרא דאשה אינה סומכת דהרי הוי מצות עשה שהזמן גרמא, דבעינן קרא למימר דהקרבן מופקע מדין סמיכה, ועיין בחי' הרמב"ן קידושין שם וז"ל אבל סמיכה ליתא פטור מצוה אלא מדה היא שנוהגת באנשים ולא בנשים, הכשר קרבן של אנשים בסמיכה ושל נשים בלא סמיכה, ובכי האי גוונא ממעטינן נשים, עכ"ל, וזה כדברינו, ועיין עוד בזה במנ"ח (מצוה קטו) שנסתפק בירש קרבן מאמו שלא היתה בת סמיכה דהקרבן הזה לא נתחייב בסמיכה כלל אפשר דאין הירוש סומך דלא ירש זכות שלא הי' אצל מורישו, והיינו כנ"ל דקרבן אשה אינו בת סמיכה, ועיי"ש [והצ"פ נקט דאיכא ב' דינים בסמיכה, א' מצד תיקון הקרבן וא' מצד מ"ע על הגברא, ולפ"ז נקט דבירוש קרבן מאשה סומך מצד המ"ע ולא מצד הקרבן, ובאשה שירשה קרבן מאביה היא סומכת מצד הקרבן ולא מצד המ"ע, עיי' שו"ת צ"פ דווינסק סי' עז אות י']. ועוד י"ל דמה שכתבו התוס' דאין מביאין קרבן בלא סמיכה הוא דוקא בקרבן דהוי מצוה אבל בהשקאת סוטה דמתירה אשה לבעלה היא יכולה לתבוע ההשקאה גם אם א"א לקיים האיום.

המקדש הרי הוי המעשה שחיטה וא"כ מקדש אפי' שלא מדעת.

י. נסתפקתי בדין מנחת קנאות אי חשיב כמנחת חוטא שהרי בגמ' ריש מנחות למדו דשלא לשמה פסולה במנחת קנאות ממנחת חוטא, דכתיב מזכרת עון, וא"כ למה לן קרא מיוחד במנחת סוטה בעד איסור נתינת שמן ולבונה דהרי כבר אסרה תורה במנחת חוטא. ובפשטות נראה דבחפצא אינו מנחת חוטא שהרי בא מן השעורים וכו' והוי חפצא של מנחת קנאות ושמן ולבונה תלוי בחפצא של מנחה ולכן איצטריך קרא בפ"ע למנחת קנאות, אבל בקיום הקרבן הוי גם מנחת חוטא, ושלא לשמה דפסול אינו תלוי בחפצא של הקרבן אלא בקיום הקרבן ומנחת קנאות בקיום שלה חשיבא מנחת חוטא מגזה"כ דמזכרת עון.

יא. בגמ' טו ע"ב – טז ע"א: תנו רבנן ומן העפר אשר יהיה יכול יתקן מבחוץ ויכניס תלמוד לומר בקרקע המשכן. אי בקרקע המשכן יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר אשר יהיה. הא כיצד יש שם הבא, אין שם תן שם. תניא אידך ומן העפר אשר יהיה וגו' מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכניס בקרקע המשכן. איסי בן יהודה אומר להביא קרקע שילה נוב וגבעון ובית עולמים. ועי' בתוס' שם טז ע"א ד"ה ובית עולמים וז"ל מקשינן אמאי איצטריך לרבות בית העולמים, והאמר

ואל ילבין פני חבירו ברבים. ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דמו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו (סנהדרין עד ע"א) כי יהרג ולא ירצח. ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברבים, עכ"ל. וכ"כ בספר היראה וז"ל אל תלבין פני חבירך ברבים, כי המלבין פני חבירו דם יחשב לו דם שפך.

ט. בגמ' יד ע"ב, כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. יש לחקור אי הוי דין דבעינן דעת לקדש, או דמה דבעינן דעתו הוא רק דלא ייחשב כמונח בכלי שרת בלא דעת אבל לא דבעינן דעתו בעד חלות ההקדש. ועיין במל"מ (פ"ג מהל' פסולי המוקדשין ה"כ) שכתב דאינן מקדשין כלל אף ליפסל, ואף שיש דברים שאינן מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכו' מ"מ כשהוא שלא מדעת אינן מקדשין אף ליפסל, כן מתבאר בסוגיא הנזכר, עכ"ל. ונל"פ דשלא מדעת הוי כלא מונח בכלי שרת ולכן אינו מקדש אפי' ליפסל. ועיין גמ' מנחות עח ע"ב, ואיכא דאמרי רב פפא אמר דכולי עלמא כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, והכא בסכין קא מיפלגי, מר סבר סכין אלימא מכלי שרת דאע"ג דלית ליה תוך מיקדשה וכו', ולפי"ד יל"פ דדעת אינו דין בהמקדש של כלי שרת אלא דבלא דעת לא חשיב כמונח בכלי, וזהו רק בכלי שרת שמקדשין בתוכו אבל בסכין

הגרי"ד זצ"ל) יש לדמותו, וכן לענין דלתותיה פתוחות דהוי דינא בקדושת העזרה (כן שמעתי ממו"ר דאי הוי דינא רק בשלמים הוי רק דין בקיום דורון אבל אי בעד כל הקרבנות צריכים דלתותיה פתוחות אז הוי תנאי בקדושת העזרה), אבל בדיני מקום הרי ודאי חלוקין משכן ומקדש שהרי צורת המקדש שונה מצורת המשכן. ועפר סוטה אינו תלוי בקדושת מקדש אלא שיהא ממקום המקדש ובוה אין לדמות משכן למקדש, וכן דינא דכל אדם לא יהיה באהל מועד דתלוי במקום ההיכל ולא בקדושת ההיכל, אין לדמות משכן למקדש.

והנה מלשון הספרי, "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, מגיד הכתוב שאם לא היה שם עפר מביא עפר ממקום אחר ונותנו למקום מפני שהמקום מקדשו" ע"כ, משמע ג"כ דהוא דין במקום, דבעינן עפר שנעשה חלק ממקום המקדש.

יב. בגמ' טו ע"ב אהא דתנן במתני' היה מביא פילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים, תנא פילי של חרס חדשה דברי רבי ישמעאל מ"ט דרבי ישמעאל גמר כלי כלי ממצורע מה להלן חרס חדשה אף כאן חרס חדשה וכו', מה מים חיים שלא נעשתה בהן מלאכה אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה. ולרבנן אף דמלאכה אינו פוסל מ"מ אי נתאכמו פניו פסול. ועיי"ש

בפ"ב דשבועות (טז ע"ב) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי, ובריש מסכת עירובין (ב ע"א) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן, ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב וכו', עיי"ש. והיה נראה לומר דמה דמדמינן מקדש למשכן היינו בקיום עבודה וקיום קרבן, כגון דלתותיה נעולות דהוי דין בקיום השלמים דדורון הוא בזה מדמינן מקדש למשכן, וכן לענין עבודת הלויים, אבל בסוטה דהוי דין במקום לא ילפינן זה מזה. אבל צ"ע מהגמ' ביומא (דף מד ע"א) שהביאו בתוס' וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית העולמים מנין דלכאורה זהו דין בקיום העבודה וא"כ למה צריך קרא לרבות שילה ובית עולמים. ואפשר לומר בענין אחר דבמקדש יש קדושת מקדש וגם מקומות חלוקות, ולמשל הא דבעלי מומין אסורים ליכנס מן המזבח ולפנים אין זה משום דמזבח ולפנים חלוק בדין מקום שבו, דבדין מקום הוי חד מקום עם שאר העזרה, וחלוק רק בדין קדושתו. והנה במה דתלוי בקדושת המקדש, משכן ומקדש שווין הן, אבל בדיני מקום חלוקין הן. ולכן טומאה דתלויה בקדושת המקדש ולא בהלכות מקום המקדש (כן שמעתי ממו"ר

מטעם דיחוי, ואם נימא דכשר היינו דלא שייך דיחוי כיון דנתאכמו פניו לא הוי פסול אלא דמפקיע יחוד הכלי וכיון דהוחזרה לתנור חשיב כיחוד מחדש אבל לא שייך דיחוי שהרי לא הוי דין פסול אלא דין ביחוד הכלי.

והנה הכס"מ (פ"ג מהל' סוטה ה"ט) הקשה על הרמב"ם שפסק בפשיטות דבהחזרה לתנור כשר ובגמ' הוי איבעיא דלא איפשטא. ואפשר לומר דהרמב"ם סובר דהאיבעיא הוי לחכמים אבל לר' ישמעאל דמלאכה פוסל, נתאכמו פניו ודאי הוי דינא ביחוד הכלי ולכן ודאי הדר, ורק לחכמים איבעיא בגמ' כיון דמלאכה אינו פוסל נסתפקו בפסול דנתאכמו פניו די"ל דהוי דין פסול ולא רק חסרון ביחוד הכלי.

יג. דף יז ע"ב בתוס' ד"ה כתבה איגרת פסולה הקשו דלמה לן גזה"כ דספר בעד שירטוט, מלבד זה אסור לכתוב ג' מילים בלא שירטוט. ויש לומר דדין שירטוט מטעם דברי תורה דבג' מילים צריך לכתוב בשירטוט אינו במגילת סוטה שהרי מגילת סוטה כיון שניתן להמחק הוי הפקעה מכתבי הקדש, וזהו מבואר בירושלמי דכיון דניתן להמחק יכול לכתבו על עור בהמה טמאה. אבל נראה טפי דכיון שניתן להמחק הוי הפקעה מדברי תורה דזהו א"א שיהא תורה ניתן להמחק, ולכן אינו רק הפקעה מכתבי הקדש

בגמ' דאיבעיא דלא איפשטא בנתאכמו פניו והחזירו לתנור אי הדר או לא. ובתוס' שם תמהו דלמה לא יפסל כיון שנדחה. והנה בדינו דר' ישמעאל דחדשה בעינן ומלאכה פוסל, יש לחקור אי הוי פסול מלאכה או דאינו פסול מלאכה רק דבעינן כלי המיוחד להשקאת סוטה ואפי' שלא נעשה במיוחד לסוטה אבל אי נעשה בה מלאכה, זה מפקיע יחוד הכלי מתחילתה להשקאת סוטה, אבל חלות דין פסול לא נאמר כאן אלא דין דכיון שנעשה בה מלאכה אחרת שוב לא חשיב כלי סוטה. והנה נראה לומר דאינו פסול מלאכה אלא דין חדש ביחוד הכלי, ומלאכה מפקיע צירוף עשיית הכלי להשקאת הסוטה. אבל לרבנן דמלאכה אינו פוסל ורק בנתאכמו פניו נפסל, בזה יש להסתפק אי הוי פסול או דנימא ג"כ דלרבנן מלאכה אינו מפקיע יחוד הכלי אבל בנאכמו פניו ונשתנה הכלי תו לא חשיב נתייחד מתחילתו למי סוטה. והיה נראה לומר דבזה נסתפקה הגמ' אי בהחזירו לתנור הדר דאי הוי דינא ביחוד הכלי א"כ בהחזירו לתנור כיון דחשיב עשייה מחדש י"ל דחל עוד פעם בזה יחוד הכלי לזה, אבל אי הוי דין פסול הרי הוא פסול ולא הדר דפסול בדיחוי. ולפ"ז הרי יתיישב קושיית התוס' שתמהו למה אין פסול דיחוי דאם נימא דהוא פסול באמת הוי

ולכן בתפילין שבלו אפי' אי היו התפילין כתובים בשירטוט נראה דלא מהני למזוזה דכיון שאין דינם בשירטוט אינו חל השירטוט כלל.

טו. עיין בתוס' שהוקשה להם למה אין דין שירטוט בתפילין, דאף דמדיני תפילין וספר לא בעי, הרי כל כתבי הקדש צריכים שירטוט ואסור לכתוב ג' מילים בלא שירטוט. וי"ל דדינא דשירטוט במזוזה וס"ת הוי בחפצא ומדין ספר, אבל דין שירטוט בכל דברי תורה אינו אלא מטעם שניתנים להקרא, אבל בתפילין שאינם ניתנים לקריאה לא בעו שירטוט מדין ג' מילים, ומה דחפצא דתפילין לא בעי שירטוט זהו מהלל"מ שלא נאמר דין שירטוט בתפילין. ונראה דלזה כיוון הרמב"ם שכתב דאין לתפילין שירטוט כיון שמחופה עור, דהיינו שאינו ניתן להקרא ורק דהפרשיות הוו חלק מהחפצא של תפילין, ועיין בזה במאירי בגיטין (דף ו ע"ב).

טז. בגמ' יז ע"ב, כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה שנא' והשביע ואחר כך וכתב. והגל"פ דהפסול הוי מטעם דמה שכותב במגילה אינו רק פרשת סוטה שבתורה אלא שכותב מה שהשביע אותה הכהן, ולא שכותב את המגילה בתורת פרשה שבתורה. ולפי"ז יש להסתפק אי השביע אותה בשאר לשונות אי כותב גם בלע"ז ולא בלשון הקרא [אולם אף

אלא גם מדברי תורה ורק דהוי חלות שם מגילת סוטה. וראיה לזה דהא בגמ' אמרו רק שהשם נמחק, וצ"ע שהרי לא רק השם נמחק אלא גם כל המגילה וכיון דהוי דברי תורה זהו גם בלאו דלא תעשון כן, אבל לפ"ד הוי רק איסור על השם אבל שאר המגילה לא הוי דברי תורה כיון שניתן להמחק. ובאמת יש לפרש בענין אחר, דחלוק איסור מחיקת השם מאיסור מחיקה בשאר כתבי הקדש, דהשם הוי איסור מחיקה בפ"ע אבל בכתבי הקדש כתב הרמב"ם פ"ו מהל' יסודי התורה ה"ח וז"ל כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד עכ"ל הרי דצריך השחתה ודרך איבוד דוקא, ולכן במגילת סוטה כיון דמצותה בכך לא חשיב איבוד כתבי הקדש דלא הוי דרך השחתה, ורק על השם לבד קפדינן כיון דמחיקה בלבד אסור ואף בלא דרך השחתה. ומ"מ אם נאמר דהוי הפקעה מדברי תורה י"ל דלכן אין דין שירטוט, ורק מגזה"כ דספר דהוי דינא בספר ושם מגילת סוטה צריך שירטוט.

יד. מש"כ בתוס' דבתפילין לא משרטטין ולכן בתפילין שבלו למ"ד דמזוזה בעי שירטוט אינו כשר למזוזה, י"ל דאפי' אי היה משרטט לא היה מועיל דכיון דתפילין לא בעי שירטוט לא חל דין שירטוט בתפילין, דבמזוזה הוי דינא בחפצא של המזוזה

דאפי' גמר סוטה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כדיני ממונות. וצ"ע בדברי התוס' דאי השקאת סוטה פסולה בלילה מה שייך בזה תחילה וסוף, ועוד דהא דדיני ממונות כשר גמר דין בלילה הוא מטעם שהיה ישיבת ב"ד ביום, ולכן שונה דיני נפשות מדיני ממונות דדיני נפשות בעד גמר דין צריך ישיבת ב"ד מחדש, עיין בשיעורי מו"ר לסנהדרין, וזה ודאי לא שייך בסוטה. ומ"מ מבואר מתוס' דאין כאן ילפותא בפ"ע דבעינן יום, אלא דהגזה"כ בסוטה הוי גילוי דהשקאת סוטה חשיבא משפט, ולכן צריכה יום, אבל אינו דין פרטי בהשקאת סוטה אלא הוא מההלכה בכל משפט דצריך יום.

אבל עיין ברמב"ם פ"ד מהל' סוטה ה"ז וז"ל מגילת סוטה שכתבה בלילה פסולה שנאמר וכתב וגו' והשקה וגו' והקריב וגו' כשם שקרבנה ביום כך כתיבת המגלה והשקייתה ביום. וצ"ע למה לא הביא גזה"כ דהגמ', ומ"מ נראה דלהרמב"ם הוי דין פרטי בהשקאת סוטה דצריכה יום.

ונסתפקתי אי יכול להשקות סוטה אחת בשני ימים והסדר יהיה בב' ימים, דהיינו שהשבועה יהיה ביום אחד והכתיבה וההשקאה ביום אחר, וההקריבה ביום אחר. ואפשר לומר דלהרמב"ם צריך חד יומא דגזה"כ הוי דצריך יום מטעם

שאין זה מבואר בגמ', מבואר ברש"י דף לב ע"א בד"ה פרשת סוטה וז"ל מה שהכהן אומר לה, ולא אמרי' צריך לאומרה בלשון הקודש כדרך שנכתב עכ"ל, וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהל' סוטה ה"ח וכותב עליה בלשון הקדש בדיו וכו' וכותב כל הדברים שהשביע אותה בהם אות באות מלה במלה וכותב את השם ככתבו ואינו כותב אמן אמן, ועי' בהג' מעשה רב להג"ר בצלאל הכהן מווילנא על הרמב"ם שם]. אבל זהו י"ל רק לת"ק דס"ל דכותב מואם עד הסוף ואינו כותב והשביע הכהן ואמן אמן. אבל לר' יוסי דס"ל דאינו מפסיק וכותב הכל ואפי' והשביע הכהן, הרי אינו דין שכותב במגילה הדברים שקורא ואומר לה, ואין המגילה ציטוט דברי הכהן, אלא דהוי מגילת סוטה וכותב את הפרשה שבתורה, ולפ"ז י"ל דכתב קודם השבועה הוי דין פסול, אבל לת"ק י"ל דאינו פסול אלא דאין כאן כתיבה כלל שהרי אין לו מה לכתוב. ונראה דלר' יוסי דהוי דין פסול אם נכתב קודם שהשביע אותה הוי הדין דאין הכתיבה מצורף לה ולא חשיב מגילת סוטה כיון שלא השביע אותה ולענין כתיבה לא הויא סוטה ואין זה דין סדר כתיבה לבד אלא דאינו מצורף לה קודם שהשביע אותה, ונראה דהוי חסרון בלשמה.

יז. בגמ' שם, מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. ועיין בתוס'

דההקרבה צריכה יום ולכן כולן הוו חד קיום וסדר אחד ולכן צריך לא רק יום אלא שיהא הכל נעשה באותו יום, אבל לתוס' דהשקאה צריכה יום מטעם דהויא דין אינו נראה שיהא צריך שכל הסדר יעשה ביום אחד ורק מצד משפט צריך שיעשה ביום ולא בלילה.

יח. בגמ' יח ע"א כתב אות אחת ומחק אות אחת פסולה דכתיב ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת. ולא הבנתי שהרי אי כתב ומחק אות אחת הרי לא נכתב פרשת סוטה, ולת"ק אפשר לומר דלא בעי' פרשת סוטה ורק ציטוט דברי הכהן, ואכתי קשה. אבל לר' יוסי דצריך פרשת סוטה מה היה מועיל כתב אות אחת ומחק אות אחת הא אין כאן פרשת סוטה. ועוד דהרי בעינן ספר ושירטוט ואיזה ספר זה באות אחת ולמה לן גזה"כ דאיזה הו"א היה שיהיה כשר וצע"ג. ועוד אני תמה דאיך נתקדש השם שהרי אי כתב אות ומחק אות לעולם לא נתקדש השם, דנראה פשוט דמי שכתב אות לשמה, לשם השם, שיכול למוחקו דלא הוי שם [וכמבואר בגמ' שבועות לה ע"ב, עיי"ש].

יט. בגמ' שם באיבעיא אי בעינן מחיקה לשמה וכן בשתייה לשמה, יש לפרש בכמה אופנים: או דהוי ספק אי בעינן לשמה, או דודאי בעינן חלות לשמה והספק הוא דכיון שנכתבה

המגילה לשמה כל מעשה הנעשה בהך חפצא ממילא הוי לשמה. ויש לפרש בענין אחר דהספק הוי אי בעינן כלל חלות שם מעשה מחיקה ומעשה שתייה, או דרק בעינן שהמגילה תמחק ושיכנסו בה המים ולא בעינן חלות שם מעשה מחיקה ומעשה שתייה ולכן לא בעי לשמה, וזהו ספק הגמ'. ולפי"ז אי לא בעינן לשמה בשתייה היינו דלא בעינן מעשה שתייה, ולכן בסיב היה צריך להיות ודאי כשר כיון דסיב הוי חסרון במעשה שתייה, והנה לפ"ז נראה דהוי נפק"מ גם לענין כהן אי בעינן כהן בעד המחיקה דאי הוי דין דבעינן מעשה מחיקה אפשר דבעינן דוקא כהן דכל מעשיה הוי ע"י כהן. ובספרי איתא שאם כתבה ישראל פסולה, ולא נזכר מחיקה. ואפשר דאף אי לא בעינן לשמה במחיקה היינו לשמה הפרטית לסוטה מיוחדת אבל לשמה לשם השקאת סוטה בכלל זה בעינן, דבגמ' נאמר רק לענין ב' סוטות, אבל לשמה הכללי בעינן ולפי"ז ודאי בעינן מעשה מחיקה ומעשה שתייה.

כ. שם בגמ' בעי רבא השקה בסיב מהו בשפופרת מהו דרך שתיה בכך או אין דרך שתיה בכך תיקו, ופרש"י ד"ה השקה בסיב וז"ל שהוא חלול כדרך שהתינוקות שותין. היה נראה דבכל התורה כולה אין ספק אי שתייה כזו חשיבא דרך שתייה, שאם

לאפוקי אכילה, ולכן אין ספק כע"ז בדם דאפי' אי לא חשיב שתייה מ"מ הוי אכילה.

כא. שם בגמ' בעי רב אשי נשפכו מהן ונשתיירו מהן מהו. והנה אי נפרש דאיבעיא דרב אשי הוי אי בעינן שהסוטה תשתה מלא שיעור רביעית מים או דבעינן שתשתה כל המים אי לאו, א"כ למה הוצרך לומר נשפכו מהן ונשתיירו, נימא בפשטות לא שתתה רביעית מהו או לא שתתה כולה מהו. אלא נראה דלא בעינן שתשתה כל המים, והספק הוא דוקא כיון שנשפך קודם ששתתה. ויש לפרש בב' אופנים, או דהמצוה היא שתשתה כולה אבל כל שראוי לשתות כולה אינה מעכבת, אבל בנשפך הוי אינו ראוי לבילה.

או יל"פ בענין אחר, דהספק הוא אי שיעור המים הוי רק בעד המחיקה, או דהוי שיעור בחפצא דשם מים המאררים, דאי הוי שיעור רק במחיקה כיון שנמחק הרי הוכשרו המים ואפי' נשפך מהם שותה, אבל אי רביעית או חצי לוג (פלוגתא במשנה טו ע"ב) הוי שיעור בחפצא דמים המאררים, דכיון שבהם נמחק המגילה הם קובעים שכל המים הוו מים המאררים ובפחות מזה לא נמחקו כל המגילה דיש בלילה, ולפ"ז אף דלא בעינן שהיא תשתה רביעית אבל מ"מ השיעור הוי שיעור בחפצא של מים המאררים דכיון שהוכשרו המים במחיקת המגילה

שתה דם דרך סיב ודאי שיהא חייב, ורק דנסתפק רבא לענין סוטה אי חשיב כשתייה מתוך החרס או דבעינן דוקא ששותה מתוך הכלי, או אפשר דהספק הוא אי הכלי חרס הוי דין רק במחיקת המגילה אבל לא בשתייה וע"י הסיב לא חשיב כשתייה מהכלי חרס כיון שאינו שותה מהכלי. ולפ"ז כל הספק הוא דוקא לענין השקאת סוטה, דאי הוי ספק אי חשיבא דרך שתייה בכה"ת כולה ואינו ענין רק להשקאת סוטה למה הביאה הגמ' כאן בסוטה ולא במקו"א, וכן נראה פשוט. אבל עיין בתוס' ד"ה בעי שכתבו דליכא למיפשט מהא דאמר רבא כרכן בסיב אף ידי מצה לא יצא (פסחים קטו ע"ב) אלמא דאין דרך אכילה בכך, דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה עכ"ל, ומבואר מתוס' שהשוו סוטה לאכילת מצה דהוי ספק בדרך אכילה בכה"ת כולה, וצ"ע. והרמב"ם השמיט הך איבעיא בגמ', וצ"ע [ועי' מה שהאריך בזה הגר"ח צימרמן בריש ספר אוצר הסוטה]. ובערוך (מובא בגליון) פ"י השקה בסיב בזה"ל נתן הסיב במים ובלע הסיב למים כמין ספוג ונתן הסיב בפיה ומוצצת למים. ולפ"ז יש לומר דהוי ספק אי חשיב דרך אכילה בכך, או דבעינן מעשה שתייה ובמוצצת נסתפק רבא אי חשיב מעשה שתייה. וזהו דוקא במקום דבעינן שתייה

וצ"ל דע"י שמחלקן הוברר חלקה. וגם זה ודאי קשה דכיון שנמחקו בשתי כוסות ואחר כך עירבן, איזה דין ברירה שייך כאן, דרך כשיש חלות שאינו על דבר מסויים כמו בתרומה שלא הוקבע איזה חלק הוא התרומה יש לומר דאחר כך הוברר שיחול על דבר מסויים, אבל כאן כיון שהובררו איזו מהם הוו מים שלה מתחלה, מה שייך ברירה כאן, ועיין בכל זה בתוס' (ד"ה חזר וחלקן) וצ"ע.

והנה בספק דעירבן יל"פ דנסתפקה הגמ' אי הא דבעינן מחיקה לשמה היינו רק דהמעשה מחיקה בעי לשמה דאז מהני אף שעירבן אח"כ, או דהוי חלות במים דע"י המחיקה נקבעו המים והוכשרו לשם הך סוטה. או י"ל בביאור הספק דעירבן וחילקן דרביעית הוי שיעור בחפצא כמו שפי' לעיל אבל לא בעינן דוקא רביעית דידה דלא חלה חלות שם במים דהוו מי סוטה דידה, ולכן שייך ברירה לברר דאיכא חפצא דמי סוטה דאין חלות במים דהוי בעד סוטה זו או אחרת, ורק דבעינן מחיקת מגילה לשמה במים, אבל אין חלות במים דהוי מי סוטה שלה, ובזה בעי אי מהני ברירה, או דהוי חלות שם במים ולכן לא מהני ברירה דצריך לברר איזו מים הוו של סוטה זו ואין דין ברירה כזו. (אבל בנמחק מגילה מסוטה אחרת ודאי לא מהני לסוטה זו דאין כאן מגילה לשמה ומחיקה לשמה ופשוט).

בפחות מהך שיעורא לא חשיבי מים שבהם נמחקה כל המגילה, ולכן בנשפך מהם אינה שותה מן המים, ובודאי לא בעינן שתשתה כל המים אלא שצריכה שתשתה מן המים המאדרים ואם חסר מהמים שהוכשרו ע"י מחיקת המגילה לא חשיבי מים המאדרים ואינה נבדקת.

והנה נראה באמת דלא בעינן שתשתה כל המים כנ"ל, וא"כ מה שנסתפק רבא בגמ' שם מחקן בב' כוסות וחזר ועירבן מהו וכו', דילמא הא לא דידה קא שתיא והא לא דידה קא שתיא, ואת"ל הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא חזר וחלקן מהו, יש ברירה או אין ברירה תיקו, צ"ע הא כיון שיש בלילה הרי כל אחת שותה מקצת מהמים שלה ומקצת משל חברתה ולמה לא מהני. וצ"ל דספיקו של רבא אינו שלא שתתה שיעור המים אלא הספק הוא אי כל אחת צריכה שתייה מכלי שלה המיוחדת לה. ולפ"ז דין ברירה כאן אינו על המים, שנבררו המים שלה, אלא דע"י שנחלק המים י"ל דשותה מכלי המיוחדת לה, ולכן אינו דין ברירה דכה"ת כולה שלא נברר חלקה. וכן ראיתי שפי' גם בדבר שאול.

אבל לפי מה שכתבנו בביאור ספיקו דרב אשי דאיכא שיעור בחפצא דמים המאדרים, א"כ צריך דוקא שהוברר לגמרי דהוי המים שלה דאל"כ חסר מן המים שנמחקה בהן מגילתה,

יהודה מחלק בין דינא דבועל אחד ואיש אחד, דבאיש אחד ושני בועלין אינו משקה אותה, אבל בבועל אחד ושני אנשים משקה אותה.

כג. ריש פרק היה נוטל דף יט ע"א. עיין ברש"י ד"ה היה נוטל שכתב דהבעל היה נוטל את הכפיפה מיד האשה דמצות כהונה מקמיצה ואילך כבשאר מנחות. ובתוס' שם הביאו מהירושלמי דבעינן כהן גם בעד נטילת הכפיפה. וביאור הדברים דלהירושלמי מה דבעינן כהן בעד נטילת הכפיפה אינו מדיני עבודה דאין כאן עבודה כלל אלא דזהו דין בסדר סוטה דבעינן כהן וזהו ודאי מקרא דולקח הכהן, וכמו דבעינן כהן לכתובת המגילה כך בעינן כהן בעד נטילת המנחה. ולפ"ז נראה דמה דבעינן כהן בעד קמיצת המנחה הוי מתרי טעמים, חד דהוי ככל מנחה דקמיצה הוי עבודה ופסולה בזר, ועוד דבקרא בפרשת סוטה כתיב וקמץ הכהן והנה זהו אינו רק דין דבעינן כהונה מפאת עבודה דאל"כ לא היה נכתב בפרשת סוטה דזהו דין בכה"ת כולה דקמיצה פסולה בזר דהוי עבודה, אלא דמלבד מה דבעינן כהונה מטעם עבודה גם הוי דין בקמיצת מנחת סוטה מדיני סדר עשיית סוטה דבעינן כהונה, וכמו שצריך כהונה לנטילת המנחה ולכתובת המנחה כך בעינן כהונה בעד קמיצה מדיני קיום סדר סוטה. אבל לרש"י מבואר דכל דין כהונה במנחת

כב. ברמב"ם פ"א מהל' סוטה הי"ב שנת מ' המרים ונקתה מהן וחזר וקינא לה עם האיש שהשקה על ידו ונסתרה עמו, אינו יכול להשקותה על ידו פעם שנייה אלא תאסר עליו לעולם ותצא בלא כתובה. אבל אם קינא לה עם אחר ונסתרה עם האחר בעדים משקין אותה פעם שנייה ואפילו כמה פעמים. והוא שישקה אותה בכל פעם בגלל איש אחר. ובהל' יג, השקה אותה וגירשה ונשאת לאחר וקינא לה עם האיש שהשקה אותה הבעל הראשון בגללו ונסתרה עמו בעדים. הרי הבעל השני משקה אותה על ידו מפני שהוא בעל שני. ואפילו מאה ונשאת לזה אחר זה משקין אותה על ידי איש אחד. ואין אומרים ודאי שהוחזקה לזה וטמאה עד שיהיה שם עד, עכ"ל. ונראה מהרמב"ם דלרבנן איש אחד ושני בועלין הוי דין אחר משני אנשים ובועל אחד, דבאיש אחד אפילו בשני בועלין מה שאינו משקה הוי מטעם דהוי אותו אישות ולכן אינו יכול להשקות דהתורה נתנה לו זכות השקאה רק פעם אחת, אבל בשני אנשים ובועל אחד כיון דהוי אישות אחרת היה צריך להיות לו זכות השקאה ואע"פ דהוי אותו בועל, ולכן כתב הרמב"ם טעמא דלא אמרינן שהוחזקה לאותו בועל והוי כבאו עדים שמונעין ההשקאה, הרי דאינו דין דאין לו זכות השקאה דזה שייך רק באיש אחד, אבל דינא דרבנן דבועל אחד הוי מטעם דהוי בירור וכבאו עדים. ור'

סוטה אינו אלא מפאת עבודה ודומה ממש לשאר מנחות ועבודה דמקמיצה ואילך מצות כהונה. ולרש"י רק בעד הכשר כתיבת המגילה בעינן כהן. ונפק"מ בין רש"י לתוס' בכהן חלל שקמץ מנחת סוטה, דלרש"י דכל דין כהן במנחת סוטה אינו אלא בעד העבודה ודומה לשאר מנחות יהיה כשר בדיעבד כשאר עבודות בחלל, אבל לתוס' דנראה דבקמיצה צריך דין כהן גם בעד קיום סדר סוטה נראה דחלל לא יועיל דגוה"כ דברך ה' חילו הוא רק לענין עבודה ודין כהונה לענין עבודה, אבל לשאר דינים אין לו כלל דין כהונה ולכן חלל שקמץ המנחה יהיה פסול דאף דיש כאן הכשר עבודה, דחלל כשר בדיעבד, אבל זהו רק מפאת עבודה אבל דין כהונה בעד קיום סדר סוטה הרי זה אינו דין עבודה רק דין מסוים בסוטה ולא מהני חלל.

כד. ברמב"ם פ"ד מהל' סוטה ה"ט ואם כתבה ישראל או כהן קטן פסולה שנא' וכתב הכהן, והוא מהספרי זוטא. ומשמע דקטן נתמעט ממה דכתיב וכתב הכהן, והיינו דכהן קטן פסול מדין כהונה הנצרכת לסדר סוטה. אולם היה אפשר לומר דמדין כהונה סגי גם בכהן קטן אלא דקטן אינו יכול לכוון לשמה ופסול מטעם לשמה. ונפק"מ אי כהן קטן יהיה כשר לנטילת המנחה להירושלמי. אולם נראה דהוי מטעם חסרון בכהונה שהרי אי הוי רק

כה. בדין תנופה עיין ברש"י במנחות (צד ע"א ד"ה נתמעטה בחוברין) שכתב וז"ל ואי קשיא הא אמרינן כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף והוי ידו חציצה, לא אקפיד משום דעיקר תנופה בבעלים כדכתיב על כפי הנזיר עכ"ל, ונראה בכוינתו דמעשה התנופה נעשה ע"י הבעלים, והכהן הוי קיום בתנופת הבעלים ולכן אין בכהן דין חציצה. אבל שאר ראשונים (עי' תוס' קידושין לו ע"ב, ובכנסת הראשונים מנחות סא ע"ב) תירצו דכיון דגוה"כ ומצותה בכך לא הוי חציצה, אבל לרש"י נראה דלא הוי חציצה דכהן הוי קיום בתנופת הבעלים.

ודאי טמאה היא, ולכך אינה רותתת דסמכא מעיקרא ואמרה כי מטינא למשתי לא שתינא, ולא שנא קרב קומץ ולא שנא לא קרב לא שתיא וכו'. והכי קאמר, כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתיא. מחמת רתיתא, עד שלא קרב הקומץ, דאכתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה דשלא כדין עביד כהנים דמחקי, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, דבדין עביד כהנים דמחקי, לא מצי הדרא בה, ע"כ. בדינו של ר"ע דיש ב' דינים בהשקאת סוטה, חד דהמים בודקין וההשקאה הוי מברר, ועוד דיש קיום בפ"ע של סדר ההשקאה, ואי אמרה טמאה אני מחמת בריותא אין השקאה כלל דלא בעינן עוד מברר, ויסוד ההשקאה הוי בעד הבירור ובלא בירור אין השקאה כלל, אבל מחמת רתיתא דאין כאן בירור שהיא טמאה מערערין אותה לשתות רק אי נעשה הסדר כהלכתה ויש קיום של סדר פרשה אבל אי לא נעשה כהלכתה אין ערעור דהערעור תלוי בקיום סדר סוטה. ויש להסתפק בזה מה טעם אין מערערין אי לא נעשה הסדר כהלכתה, אי הוי מטעם דכיון שנעשה שלא כהלכתה אין מערערין או דכיון דאין כאן קיום של סדר השקאת סוטה, אבל לא מטעם דנעשה שלא כהלכתה. ואפשר דנ"מ לתוס' דמשקין אפי' בלא איום, אי בלא איום יש גם ערעור.

כו. בגמ' יט ע"ב לא נצרכה לשרישומו ניכר. וצ"ע למה לן גזה"כ לזה שהרי אי רישומו ניכר הרי לא נמחק. ועיין בתוס' ד"ה ואחר שכתבו דלא הוי עיקר קרא בעד זה אבל רש"י לא פירש כן. ויש לומר דמה דבעינן מחיקה במגילת סוטה ולכן צריך כתב היכול להמחות אין צורך שהמגילה ימחק אלא שהכתב יכנס למים, דמחיקת הכתב אינו דין במגילה אלא במים שיהא הכתב והדיו במים ולכן אפי' אי רישומו ניכר היה אפשר לומר דכשר וזהו דקמ"ל גזה"כ דצריך שימחק המגילה לגמרי. ויש לפרש בענין אחר, דרישומו ניכר אין הכוונה דירד מקצת הדיו אבל עדיין ניכר צורת האות אלא שע"י המחיקה נתבטל צורת האות, ומ"מ נשאר חלק מהאות ואין עליה דין אות ולכן הוי מעשה מחיקה דמה שנשאר לא הוי אות שלם וקמ"ל קרא דבעינן שימחק המגילה לגמרי ולא ישאר אפי' חלק מהאות.

כז. שם בגמ' יט ע"ב, אר"ע וכו' עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בו [פרש"י ולומר איני שותה ואין אונסין אותה דהא מודה דטמאה היא], משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה וכו'. הא דקהדרא בה מחמת רתיתא הא דקהדרא בה מחמת בריותא [פרש"י הא דקא הדרא בה מחמת בריותא הוא, שאינה רותתת וקאמרה איני שותה,

היינו דיסוד האיסור הוי מטעם שמוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, וזהו רק בתורה שבע"פ שהמצוה הוי הבנה וזהו גופא הקיום שמבינים התורה, ובלא הבנה לא הוי מעשה מצוה, אבל בתורה שבכתב אין המצוה מצות הבנה בלבד אלא מצות מקרא ואפי' בלא הבנה, ולכן לא חשיב תפלות, ופשוט. אבל עיין בגירסת הטור שגרס להיפך שבתורה שבכתב הוי תפלות ולא בתורה שבע"פ, וצ"ע. ואשר יראה לומר דכיון דנשים חייבות לדעת ההלכות הנוגעות להן הרי יש מצוה עליהן ללמוד אלו הדינים, ולכן סובר המג"א (סי' מז סק"ד בשם האגור) שמברכות ברכת התורה שחייבות ללמוד ההלכות הנוגעות להן. ולכן בתורה שבע"פ יש להם היתר ללמוד כיון שמותר להן ללמוד ההלכות הנוגעות להן, אבל בתורה שבכתב אין היתר. אבל לפ"ז צ"ע דאיך יכלו לאסור מדרבנן אף בתורה שבע"פ שהרי צריכים ללמוד בעד ההלכות שלהן. ואפשר דבעד ההלכות הנוגעות להן מותר אבל שאר דברים שבתורה שבע"פ שאינן שייכות להן אסרו, או שאסרו ללמוד ולהעמיק בתורה שבע"פ אבל לדעת ההלכות מותר.

כח. דף כ ע"א, עיין ברמב"ם פ"א מהל' תלמוד תורה הי"ג אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האיש מפני שלא נצטוית וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא פחות ממנו ואע"פ שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תפלות, במה דברים אמורים בתורה שבע"פ אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם לימדה אינו כמלמדה תפלות, עכ"ל. י"ל דדוקא בת"ת יש לה שכר אע"פ שלא נצטווה דהוי חפצא של תורה אפי' בלא חיוב אבל בשאר מצוות בלא חיוב ליכא חפצא של מצוה [אולם עיין ברמב"ם בפיהמ"ש פ"ג דתרומות משנה י"ט דס"ל דאפי' בנכרי איכא שכר באינו מצווה ועושה וכ"כ בתשובה (בלאו סי' קמח) לגבי מילה בנכרי, וא"כ כש"כ גבי אשה איכא קיום דאינו מצווה ועושה גם בלא חיוב].

והנה בהסבר דברי הרמב"ם דחלוק תורה שבכתב מתורה שבע"פ